

zijn immers in het veld toch niet te zien met alleen een handloep ter beschikking. In dit opzicht is het wel jammer dat niet standaard voor alle soorten het tongetje is afgebeeld (ontbrekend bij bijvoorbeeld *Digitaria ischaemum* en *D. sanguinalis*).

De laatste aanwinst in de serie *Handbooks* van de BSBI is er een die veel lof verdient. Er is veel aandacht geweest voor hoe het boek gebruikt zou moeten worden. Ik denk dat de opsplitsing van de sleutel zoals die nu is gedaan echter geen verbetering is. Op alle overige punten is het een fantastisch boek geworden. Een aanrader voor wie zich ook maar een beetje meer in grassen wil verdiepen.

Leni Duistermaat

1. C.E. Hubbard. 1954. Grasses. A guide to their structure, identification, uses, and distribution in the British Isles. Penguin Books, Harmondsworth.
2. C.E. Hubbard. 1968. Grasses. A guide to their structure, identification, uses, and distribution in the British Isles, ed. 2. Penguin Books, Harmondsworth.
3. C.E. Hubbard. 1984. Grasses. A guide to their structure, identification, uses, and distribution in the British Isles, ed. 3 (herzien door J.C.E. Hubbard). Penguin Books, Harmondsworth.
4. W.D. Clayton & S.A. Renvoize. 1986. Genera Graminum. HMSO, Londen.

Boekbespreking 2

C.A. Stace, *New Flora of the British Isles. Third Edition*, 2010, 1232 pag, geïllustreerd met lijntekeningen en enkele zwart-wit foto's, £ 50,00, US\$ 90,00 paperback, in Nederland voor € 64,00 verkrijgbaar, Cambridge University Press, Cambridge, ISBN 978-0-521-70772-5 (paperback). — Hij is er, de derde editie van Stace! Al sinds de eerste editie in 1991 verscheen is deze Flora het standaardwerk voor de Britse eilanden. Maar ook buiten deze geografische regio wordt de publicatie, terecht, veel gebruikt, niet in de laatste plaats door de opname van veel exoten. Deze nieuwe uitgave is weer in het vertrouwde, dikke formaat met de slappe geplastificeerde kaft voorzien van fraaie kleurenfoto en met de informatie in de bekende heldere en toch gecondenseerde vorm. De auteur handhaaft ook de uitgebreide behandeling van kritische geslachten als *Euphrasia*, *Rubus* en *Taraxacum*, tegemoet komend aan een kennelijk bestaande behoefte in deze toch lastig determineerbare groepen.

Toch is er veel veranderd ten opzichte van de tweede editie¹ die alweer dateert uit 1997. Het boek bevat zo'n honderd pagina's en 160 soorten meer, vooral exoten (zoals 18 soorten *Cotoneaster*, 20 soorten *Sorbus*). Totaal worden nu ruim 4800 taxa (waarvan 1600 met een illustratie) behandeld: alle inheemse en ingeburgerde plantensoorten, alle landbouwgewassen en alle adventieven die tenminste vijfmaal zijn waargenomen sinds 1930. De nomenclatuur is stevig gereviseerd, helaas met een aantal naamswijzingen tot gevolg (bijvoorbeeld *Carex ovalis* Gooden. wordt *C. leporina* L.). De nieuwe illustraties, veelal van exoten en alle getekend door Rosemary Wise, passen goed binnen de stijl van de eerder opgenomen tekeningen. Jammer is dat voor sommige lijntekeningen de inktkraan van de drukker te ver lijkt te hebben open gestaan (bijvoorbeeld bij *Orobancha*). Opvallend is dat de opgenomen foto's goed zijn herbewerkt, resulterend in fraaie platen. Er is een andere, gladdere papiersoort gebruikt wat het werk een minder *casual* uitstraling geeft, passend bij een Flora die sinds geruime tijd de standaardflora voor de Britse eilanden is.

De overname van het APG systeem, een classificatie gebaseerd op moleculaire data, is echter de meest ingrijpende verandering in deze derde editie geweest. Hiermee komt de Flora van Stace weer meer op een lijn met de Heukels' Flora.² Toch zijn er wel een aantal belangrijke verschillen aan te wijzen tussen beide Flora's.

Stace heeft handig gebruik gemaakt van de wetenschappelijke vrijheid om families zodanig af te splitsen dat ze enerzijds niet polyfyletisch (polyfyletisch: de deelgroepen zijn niet elkaars nauwste verwanten) en anderzijds wel morfologisch herkenbaar zijn. Bij de opsplitsing van de Scrophulariaceae bijvoorbeeld, zijn in het APG systeem (en in de Heukels' Flora²) *Veronica* (inclusief *Linaria* en verwante geslachten), *Digitalis*, *Hippuris* en *Callitriche* aan de Plantaginaceae toegevoegd. Morfologisch is

deze familie, Plantaginaceae in brede zin, niet herkenbaar. Stace heeft deze drie groepen daarom elk als aparte familie naast de Plantaginaceae in beperkte zin opgenomen. Dergelijke werkwijze heeft hij ook toegepast bij de Caprifoliaceae (exclusief Valerianaceae, Adoxaceae en Dipsacaceae) en Araceae (exclusief Lemnaceae). Om dezelfde reden heeft hij op geslachtsniveau *Senecio* in brede zin gehandhaaft (inclusief *Jacobaea*), waar bovendien nog onderzoek gaande is naar de intragerische classificatie van dit ruim 1200 soorten grote geslacht. Het lijkt alleszins zinvol de resultaten hiervan af te wachten alvorens definitieve beslissingen te nemen.

Aan de andere kant kon Stace meer veranderingen doorvoeren dan in de Heukels' Flora², omdat er in de tussentijd jaren meer duidelijkheid gekomen is over de classificatie in een aantal groepen, zoals bijvoorbeeld in de Brassicaceae. De indeling in triben uit de tweede editie van de *New Flora of the British Isles*¹ kan niet langer gehandhaaft blijven, maar een nieuwe indeling is nog niet voorhanden. Stace heeft de triben daarom weggelaten maar de volgorde van de geslachten wel aangepast aan de nieuwste inzichten. De opsplitsing van geslachten als *Arabis* en *Thlaspi* lijkt nu wel een feit, hetgeen Stace dan ook in de Flora heeft doorgevoerd.

De derde editie van de *New Flora of the British Isles* maakt de status van standaardwerk meer dan waar, zowel qua vormgeving als wat betreft de inhoud. De auteur heeft verstandige beslissingen genomen die recht doen aan wetenschap en gebruiksgemak. Een absolute aanrader voor wie interesse heeft in exoten, hybriden, lastige groepen of gewoon in de flora van de Britse eilanden!

Leni Duistermaat

1. C.A. Stace. 1997. *New Flora of the British Isles*, ed. 2. Cambridge University Press, Cambridge.
2. R. van der Meijden. 2005. *Heukels' Flora van Nederland*, ed. 23. Wolters-Noordhoff, Groningen.

Boekbespreking 3

H.M. Heybroek, L. Goudzwaard & H. Kaljee, *Iep of olm. Karakterboom van de Lage Landen*, 2009, 272 pag., € 29,95, KNNV Uitgeverij, Zeist, ISBN 978-90-5011-281-9. — Dit is een gedegen en fraai vormgegeven boek, dat een uitgebreide verhandeling geeft van een veelheid aan natuurhistorische en culturele aspecten van een enkel, maar markant bomengeslacht. Tot zo'n eeuw geleden was de Iep beeldbepalend in het Nederlandse landschap en ook stadsboom nummer één. Het hout was in trek voor bogen, voor houtsnijwerk en scheepsbouw, en zelfs enige tijd voor de carrosserieën van auto's. Maar toen kwam de iepenziekte, die zich vanuit de Lage Landen over vier continenten uitbreidde en uitgegroeide iepenbomen nagenoeg uit ons landschap wegvaagde.

De opbouw van het boek bestaat uit drie delen, die elk uit enkele hoofdstukken bestaan:

- Deel 1: Historie: Cultuurgeschiedenis / Een eeuw "Hollandse iepenziekte".
- Deel 2: Biologie: Biodiversiteit / Het genus *Ulmus* / Kampioenen en andere bijzondere iepen.
- Deel 3: Toekomst: Toekomst voor de iep / Vermeerdering en teelt / Alfabetische lijst van cultivars.

De afsluiting van het boek omvat diverse registers, met onder andere een uitgebreide, 16 pagina's tellende literatuurlijst.

Het boek beschrijft de Iep als karakteristieke boom in het licht van de Nederlandse cultuurgeschiedenis sinds vlak na laatste ijstijd. Het geeft een historisch overzicht van iepen in stad en landschap, schenkt ruime aandacht aan het gebruik van iepenhout (onder andere zeer geschikt voor houtsnijwerk, scheepsbouw, wapentuig) en iepenbast (touw en veevoer). Het schetst de geschiedenis van de 'Hollandse' iepenziekte. Het legt ook een verband naar de toekomst, omdat de iepenziekte nu namelijk redelijk beheersbaar is. Er zijn veel nieuwe, resistente iepenvariëteiten en de boom neemt geleidelijk zijn plaats in stad en ommeland weer in.